Utjecaj televizijskih programa na djecu rane i predškolske dobi

Trošelj, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:485297

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Dora Trošelj

UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Dora Trošelj

UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

MENTOR: Astrid Nox, prof., pred.

Čakovec, rujan 2020.

Sadržaj

SAŽETAK 6
SUMMARY 7
UVOD 8
1. MEDIJI 8
1.1. Masovni mediji 10
1.2. Televizija 10
2. DJECA PREDŠKOLSKE DOBI 12
2.1. Motorički razvoj 12
2.2. Spoznajni razvoj 13
2.3. Govorni razvoj 16
2.4. Socio-emocionalni razvoj 17
3. NEGATIVAN UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI 22
4. POZITIVAN UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI 25
ZAKLJUČAK 27
6.Prilozi 28
LITERATURA 29
IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA 31

SAŽETAK

Mediji u današnjici zauzimaju važan i velik dio svakodnevice svakog pojedinca, kako odraslog, tako i djece i mladih. Razvojem digitalnog okruženja razvijaju se i raznovrsni digitalni uređaji koje susrećemo na svakom koraku. Primarno, svojom svrhom olakšavaju svakodnevne obaveze, ubrzavaju jednostavne procese, zabavljaju pojedince i na kraju nepristupačno prave pristupačnim, no pretjerano i nekontrolirano korištenje istih pojedince može dovesti i do problema.

Dječji se razvoj opisuje promjenama u sposobnostima, osobinama i ponašanju djeteta, pa tako dijete, da bi prošlo kroz promjene sposobnosti, osobina i ponašanja, od rođenja prolazi kroz određena razdoblja i vrste razvoja karakteristična za određenu dob. Pod motorički razvoj spadaju razni oblici kretanja djeteta u kojem je okolina također važan faktor kao i u razvoju kognitivnih vještina. Kontakt s okolinom omogućuje nam primanje, prenošenje i prerađivanje određenih informacija, a govor nam služi za priopćavanje potreba, osjećaja, znanja i mišljenja ljudi oko nas. Govoreći o emocijama važno je naglasiti da dijete u kontaktu s okolinom izražava svoje emocije, a izražavanjem emocija pokazuje svoje potrebe. Igra je u djetinjstvu također važan segment zbog toga što je ona najvažnija i najtemeljnija aktivnost djetinjstva koja također utječe na rast i razvoj. Važnu ulogu u učenju medijske pismenosti imaju odgojitelji i roditelji koji bi trebali znati iskoristiti najbolje od svakog medija pojedinačno kako bi se u najboljem svijetlu odrazilo na dijete.

Svrha ovog rada je prikazati pozitivne i negativne utjecaje televizije kao medija na dječji razvoj, zdravlje i svakodnevne aktivnosti.

Ključne riječi: televizija, dijete predškolske dobi, razvoj

SUMMARY

Todays media takes important and big part in everyday life of every individual, either grownup, children or young people. With development of digital surroundings there are different digital devices that we meet on daily base. Primary, with their purpose, they make everyday obligations easier, speed up simple processes, entertain individuals and make unapproachable things approachable, yet excessively and uncontrolled use of digital devices can lead individuals to problem.

Childs growth is described with changes in ability, properties and childs behavior, so to be able to pass through changes of abilitys, properties and behavior from birth, child has to pass through some periods and types of growth typical for certain age.
Motor development is described through childs movements where enviroment takes important part like in development of cognitive skills, too. Contact with enviroment anables us to recieve, transfer and process certain information, yet we use speech to transfer our needs, emotions, knowlage and others opinion. Speaking of emotions, it's very important to emphasize that child, in contact with enviroment, expresses it's emotions and with that act he shows us his needs.
Play is important part of childhood too, because it's the most important and the most basic activity of childhood that influences growth and development. Very important part of learning media literacy are also teachers and parents who need to know how to take the best of every media itself so child can indirectly make the best of it.

The purpose of this work is to show positive and negative influence of television on childs development, health and everyday activities.

Keywords: television, child of preeschool age, development

UVOD

Kada se govori o optimalnim uvjetima dječjeg razvoja onda govorimo i o okolini u kojoj djeca odrastaju. Socijalnu okolinu, prema Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca i Letica (2004.) čine društvo vršnjaka, dostupnost i aktivnost odrasle osobe. Materijalni okoliš čini sve ono što okružuje dijete, poput igračaka, poticajnih prizora, zvukova, glazbe i govora odraslih. Uz socijalni element bitno je naglasiti i razvoj digitalne tehnologije koja zauzima značajan segment u dječjem životu.

Robotić (2015.) napominje kako digitalni mediji uz mnoge prednosti i zanimljiv način učenja određenih sadržaja, predstavljaju i velik rizik za sve, a najviše za djecu i mlade. Također, govori kako današnja generacija djece i mladih živi na drugačiji način nego su živjeli njihovi roditelji te današnje generacije znaju mnogo više o digitalnim uređajima, što roditeljsku ulogu čini složenijom. Digitalni mediji tako postaju *odgojitelji* novijih generacija, jer djeca više vremena provode koristeći digitalne uređaje nego što provode družeći se s vršnjacima. Česte su kritike upućene na račun digitalnih uređaja, koje i sami koristimo, smatrajući ih neprihvatljivim izvorom znanja te lošim izvorom informacija.

U radu će biti prikazana razvojna područja djeteta te pozitivni i negativni elementi televizije kao medija u odrastanju i razvoju djeteta.

1. MEDIJI

Hrvatska enciklopedija medij definira kao „Svako sredstvo posredstvom kojega se prenose poruke, vijesti, obavijesti i sl. U komunikacijskim znanostima takvima se smatraju tiskovine i elektronička sredstva; u novije doba interneta, komunikacijski sateliti, film, CD i dr. pa se o njima govori kao o masovnim medijima.“[1]

U današnje, moderno vrijeme susrećemo se s mnogo različitih vrsta medija, no, bez obzira na njihovu različitost, većina ima jednaku funkciju. Rus-Mol i Zagorac-Keršer[2] navode njihove najvažnije funkcije:

- Informacija (povećanje opće informiranosti građana i davanje kvalitetnijih informacija radi boljeg odlučivanja o najvažnijim pitanjima zajednice);
- Artikulacija (oblikovanje i postavljanje problema u realne i vidljive okvire u kojima ih javnost može opažati);
- *Agenda Setting* (uspostavljanje prioriteta u tretmanu društvenih tema te stavljanje istih na mjesta gdje se oni trebaju riješiti; stavljanje problema i tema pred javnost, ali i onih koji ih moraju rješavati bez odgađanja);
- Kritika i kontrola (omogućiti da se ništa ne skrije od javnosti, nadzirati vlast, politiku, biznis i sve javne nositelje ovlasti);
- Zabava;
- Obrazovanje (mediji su sve više u službi educiranja jer uporabom medija stječemo mnoga opća znanja; oni mogu imati poseban obrazovni karakter preko specijaliziranih edukativnih programa koji se bave znanošću, istraživanjem i popularizacijom – National Geograpic, History Chanell, Discovery);
- Socijalizacija i vodstvo;
- Integracija (mediji na mnoge načine spajaju ljude, kulture, ideje, vjere i sl.).

[1] medij. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020.
[2] Keršer A., Rus-Mol Š. (2014.), Novinarstvo, Beograd, Clio

1.1. Masovni mediji

Masovni su mediji „Sredstvo masovnog priopćavanja, skupni naziv za komunikacijska sredstva, sredstva javnog priopćavanja i ustanove koje djeluju na velik broj čitatelja, slušatelja i gledatelja.“ (masovni mediji. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020.)

Tabela 1. Razlike masovnih medija[3]

PREMA TIPU (Knjiga, tisak (novine), film, televizija, radio, nosač zvuka i slike (video, CD, DVD))
PREMA RAZINI I DOSEGU (Lokalni, nacionalni, međunarodni)
PREMA OBLIKU VLASNIŠTVA (Privatni, javni, državni, komunalni ili asocijativni)
PREMA PROGRAMU I NAČINU PRIVREĐIVANJA (Javni ili komercijalni)

1.2. Televizija

Prema hrvatskoj enciklopediji, televizija je „tehnički sustav koji omogućuje stvaranje, obradbu, prijenos, odašiljanje i prijam električnih signala koji prenose pokretne slike, zvuk i pisane obavijesti.“ (televizija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020.)

Televizija se javlja 1920-ih godina kada započinje razdoblje pokusnog emitiranja televizijskog programa koje traje oko 15 godina. Nakon razdoblja pokusnog emitiranja, 1935. se u Njemačkoj počinje emitirati redovni televizijski program, godinu dana nakon toga, Njemačkoj se pridružuje Velika Britanija, a 1939. i SAD. Programi koji su se tada prikazivali su se često gledali javno (npr. u izlozima dućana ili u javnim prostorijama), a kućna gledanja započinju u drugoj polovici 1940. godine. Neki od važnih događaja koje prenosi televizija u

[3] masovni mediji. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020.

tom razdoblju su Olimpijske igre u Berlinu 1936. godine i otvorenje Svjetske izložbe u New Yorku 1939. godine. U Hrvatskoj razvoj televizije započinje 1939. godine na Zagrebačkom velesajmu gdje je tvrtka Philips demonstrirala televizijski program koji je bio kreiran na mjestu događaja. Godine 1956. započinje emitiranje Televizije Zagreb (današnja Hrvatska televizija) nakon kojeg slijedi redovno emitiranje televizijskog programa. (televizija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020.)

2. DJECA PREDŠKOLSKE DOBI

Dijete je „čovjek u razvojnoj fazi od rođenja do mladenačkoga doba.“ (dijete. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 7. 8. 2020.)

Dijete kroz djetinjstvo prolazi razna razvojna područja u kojima prolazi zasebne faze. Ta razvojna područja su:

- Motorički razvoj
- Spoznajni razvoj
- Govorno jezični razvoj
- Socio-emocionalni razvoj

Svako razvojno područje u sebi sadrži podfaze kroz koja prolaze djeca ovisno o dobi.

2.1. Motorički razvoj

Pod razvojem motorike smatra se djetetova sposobnost korištenja vlastitog tijela za kretanje i baratanje predmetima. Motorički razvoj se može pratiti kroz faze kroz koje dijete prolazi od rođenja i vidljive su u sljedećoj tablici.

Tabela 2.Prikaz faza motoričkog razvoja djece ovisno o dobi [4]

PROSJEČNA DOB POJAVLJIVANJA	**MOTORIČKE VJEŠTINE**
Rođenje - 6 mj. (redosljed vještina naveden kroz mjesece)	Ležanje na trbuhu uz naizmjenične pokrete nogama, uspravno držanje glave, podizanje na podlaktice tijekom ležanja na trbuhu i okretanje s boka na leđa, sjedenje uz oslonac, okretanje s leđa na bok, kratkotrajno samostalno sjedenje i okretanje s leđa na trbuh.
6 - 12 mj. (redosljed vještina naveden kroz mjesece)	Samostalno sjedenje i puzanje, podizanje uz pridržavanje, podizanje u sjedeći položaj i hodanje uz držanje, samostalno stajanje, spuštanje iz stajećeg u sjedeći položaj, hodanje uz pomoć, usavršeno puzanje.

[4] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

1 - 2 god.	Dobar samostalan hod (15 mj), penjanje po stubama uz pomoć, samostalno penjanje po stubama i na stolac, skakanje na mjestu, samostalno penjanje i silaženje niz stube, trčanje, hodanje unatraške.
2 - 3 god.	Održavanje ravnoteže, naizmjenično pokretanje ruku i nogu prilikom hodanja, hodanje stubama istom nogom naprijed, trčanje uz teškoće zaustavljanja, poskakivanje, penjanje.
3 - 4 god.	Stajanje na jednoj nozi, hodanje stubama izmjenjivanjem lijeve i desne noge, usavršavanje trčanja i skakanja, samostalno penjanje na tobogane i penjalice.
4 - 5 god.	Usavršavanje ravnoteže, hodanje u svim smjerovima, usavršavanje trčanja, prisutne teškoće prilikom preskakivanja prepreka, usavršeno penjanje, silaženje i provlačenje.
5 - 6 god.	Uspostavljanje ravnoteže, hodanje poput odraslog čovjeka, usavršavanje skakanja, penjanje poput odraslog čovjeka.
6 - 7 god.	Usavršavanje ravnoteže, povezivanje više radnji odjednom (kombinacija trčanja, bacanja i skakanja), brzo trčanje.

2.2. Spoznajni razvoj

Spoznajni (kognitivni) razvoj podrazumijeva mentalne procese pomoću kojih dijete razumije i sebi prilagođava svijet koji ga okružuje. Glavni procesi koji čine spoznajni razvoj su postupno razvijanje unutarnjih zamjena za osobe i predmete te postupno razvijanje misaonih operacija koje su navedene u sljedećoj tablici.

Tabela 3.Prikaz faza spoznajnog razvoja djece ovisno o dobi [5]

RAZDOBLJE SPOZNAJNOG RAZVOJA	**PROSJEČNA DOB DJETETA**	**KARAKTERISTIKE**
SENZORNO RAZDOBLJE	0 - 2 godine	
1. podstupanj	Rođenje - 1 mj.	*Refleksi i organizirana ponašanja.*

[5] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

2. podstupanj	1. - 4.mj.	*Razvoj shema* - Uvježbani i uopćeni sklopovi ponašanja pomoću kojih se dijete uči razumjeti svijet oko sebe (kao npr. shema sisanja i shema hvatanja).
3. podstupanj	4. - 8.mj.	*Postupci otkrivanja* - Zanimanje za vanjski svijet, istraživanje okoline i svijeta, otkrivanje veze pokreta i učinka (npr. kada dijete udari zvečku, zvečka proizvodi zveket).
4. podstupanj	8. - 12.mj.	*Namjerno ponašanje* - Traženje načina za realizaciju zacrtanog cilja (eksperimentiranje s predmetima i njihovim učincima).
5. podstupanj	12. - 18. mj.	*Novost i istraživanje* - Otkrivanje novih sredstava za ostvarivanje ciljeva (bacanje, povlačenje, trganje, rastavljanje, ponavljanje novih strategija).
6. podstupanj	18. - 24. mj.	*Mentalno predočavanje* - oponašanje zapamćenih radnji.
PREDOPERACIJSKO RAZDOBLJE	2. - 6. god.	Dijete postepeno počinje koristiti simbole (riječi i brojeve) kako bi opisalo svijet oko sebe, nedovoljna razvijenost operacije mišljenja. 3 bitne karakteristike:

		egocentrizam, centracija i nemogućnost očuvanja okoline.*
RAZDOBLJE KONKRETNIH OPERACIJA	6. - 11. god.	Logično rješavanje problema s konkretnim objektima pomoću višeg stupnja mentalne operacije.
RAZDOBLJE FORMALNIH OPERACIJA	Nakon 11. god.	Logično rezoniranje i apstraktno mišljenje pomoću mentalnih operacija višeg stupnja.

Egocentrizam u mišljenju se očituje kao rani i kasniji oblik. U ranom egocentrizmu dijete nema jasan osjećaj odvojenosti (diferenciranosti) od okoline. Ono se potpuno poistovjećuje s okolinom, okolina je njegov dio (egocentrizam), a postupno spoznaje gdje su granice između njega i njegove okoline. U kasnijem egocentrizmu dijete sebe razlikuje od okoline, ali ne može zauzeti tuđe motrište i stajalište, ne može razumjeti da su iz tuđeg položaja drukčije slike stvarnosti, drukčije potrebe i da postoje stanja svijesti koja su drukčija od njegova, ne može prihvatiti zajednička pravila, sebe postavlja u središte zbivanja te zbog toga teško prihvaća zajedničke igre s pravilima i gubitak u igri. Egocentrizam se gubi između 6. i 7. godine, tim prije kako se dijete privikava na život u skupini i mora prihvatiti pravila skupine kako bi i samo biloprihvaćeno. *(Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.))*

Centracija je nesposobnost djeteta da se istodobno usredotoči na nekoliko svojstava: ono je „centrirano“ - usredotočeno samo na jedno svojstvo. Ono provodi vrlo jednostavnu „analizu“ svojstava predmeta i ne može istodobno u svijesti držati dva svojstva (primjerice, da je predmet velik i plave boje). Zbog toga ono ne može razvrstavati predmete u skupine s obzirom na dva ista svojstva (primjerice, ne može zajedno staviti sve zečiće koji su mali i crni, a u drugu skupinu sve one koji su veliki i bijeli). *(Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.))*

Nemogućnost konzervacije jest djetetovo neshvaćanje da predmet ne mijenja masu ako promjeni oblik, da se broj bombona ne povećava ako se poveća udaljenost između bombona, da će tekućina prelivena iz visoke čaše u nisku posudu ostati ista tekućina, iako ima drugačiji

oblik. Nemogućnost konverzacije je posljedica djetetove vezanosti za vizualne podatke, centracije na jedno svojstvo i nerazvijenosti operacije reverzibilnosti. *(Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.))*

Ireverzibilnost mišljenja označava djetetovu nesposobnost da se u mišljenju vraća koracima unatrag na početno stanje. Na primjer, balon se pri napuhavanju povećava, ali dijete ne može zamisliti kako se on ispuhivanjem smanjuje. *(Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.))*[6]

2.3. Govorni razvoj

Govor je aktivnost čovjeka koja omogućuje da znakovima i simbolima priopćavamo svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja. U sljedećoj tablici nalazi se prikaz razvoja govora ovisno o dobi.

Tabela 4.Prikaz faza govornog razvoja djece ovisno o dobi [7]

PROSJEČNA DOB POJAVLJIVANJA	**GOVORNE VJEŠTINE**
0-6 mj.	
2 mj.	Gukanje
6 mj.	Početak slogovanja
9 mj.	Širenje slogovanja na što veći broj slogovnih kombinacija, pojavljivanje predverbalnih gesta
12-18 mj.	Pojavljivanje prve riječi (najčešće imenice)
18 mj.	Pojavljivanje izvedenica, metafora i porast broja riječi
3-5 god.	Povećan broj izvedenica
6-7 god.	Razumijevanje riječi na temelju definicije

[6] *Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)- definicije pojmova „egocentrizam“, „centracija“, „nemogućnost konzervacije“ i „ireverzibilnst mišljenja“*
[7] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

2.4. Socio-emocionalni razvoj

Osim govorom, dijete svoje potrebe izražava i emocijama. Ono postepeno uči ne samo izražavati emocije već i razumjeti iste kod drugih. Taj se međusobni odnos objašnjava kroz razne faze i oblike socio-emocionalnog razvoja.

U sljedećim tabličnim prikazima navedene su i objašnjene bitne komponente emocionalnog razvoja (temperament, emocionalna socijalizacija i privrženost) i socijalnog razvoja (socio-spoznajni razvoj, emocionalna samoregulacija i razvoj društvenosti).

Tabela 5. Prikaz vrsta temperamenata kod djece [8]

VRSTA TEMPERAMENTA	**KARAKTERISTIKE**
LAKI TEMPERAMENT	Dijete lakog temperamenta pokazuje pozitivne emocije izražene smiješkom, dugu usredotočenost na neki sadržaj, brzo prihvaćanje utjehe od treće osobe, manju strašljivost, umjerenu razinu aktivnosti.
TEŠKI TEMPERAMENT	Dijete teškog temperamenta pokazuje pozitivne emocije smiješkom i smijehom, kratku usredotočenost na sadržaj, veliku strašljivost, veliku razinu aktivnosti uz neprihvaćanje i najmanju odgodu zadovoljenja potreba, neprihvaćanje utjehe.
OPREZNI TEMPERAMENT	Dijete opreznog temperamenta pokazuje nisku razinu aktivnosti, uglavnom negativnu emocionalnost, sporo prilagođavanje na promjene.

[8] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

Tabela 6. Prikaz načina događanja emocionalne socijalizacije [9]

TRI NAČINA SOCIJALIZACIJE EMOCIJA	**1.**	Dijete promatranjem i oponašanjem osoba u svojoj okolini uči koje situacije, predmeti, pojave trebaju izazvati pojedine emocije kao npr. strah ili radost, a koje ne.
	2.	Socijalna okolina daje modele za oponašanje načina intenziteta emocionalnog izražavanja. To su mimika, kretnje, govor i njihov intenzitet u izražavanju i priopćavanju drugima emocija poput tuge, veselja ili straha. Priopćavanje svojih emocija ujedno je i poziv drugima da sudjeluju u emocionalnom doživljaju djeteta i da ga podijele s njime, što je pak temelj uzajamnosti, zajedničkog sudjelovanja i mogućnosti uživljavanja u tuđe emocije. Ovisno o emocionalnom kontekstu u kojem uči biti emocionalno suzdržanije ili emocionalno otvorenije i izražajnije, dijete razvija i veću ili manju potrebu za socio-emocionalnim odnosima s okolinom.
	3.	Socijalnim učenjem se postiže kontrola emocija (samoregulacija). Socijalna okolina namjerno odgaja dijete, stvara mu naviku da neke emocije prikrije, da im smanji intenzitet izražavanja, odnosno da ih izražava na društveno prihvatljiv način.

Tabela 7. Prikaz faza privrženosti kod djece [10]

FAZA PRIVRŽENOSTI	o **OPIS PONAŠANJA**
FAZA PRETPRIVRŽENOSTI (0-6 tjedana)	o Dijete prepoznaje miris i glas majke (skrbnika), ali podjednako reagira na sve osobe u svojoj okolini. o Dijete okolini upućuje različite "signale privlačenja" (grljenje, praćenje pogledom, smiješak). o Dijete se umiruje i utješi kad ga se primi u naručje, gladi i govori mu se tihim glasom, ali mu je još uvijek svejedno koja osoba to

[9] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)
[10] Vasta i suradnici, (1998)

	radi.
FAZA NASTAJANJA PRIVRŽENOSTI (6 tjedana – 6 (8) mjeseci)	o Dijete počinje iskazivati drukčije reakcije prema "najvažnijoj osobi" (skrbniku) nego prema ostalima. o Više gukanja i upućivanja smiješka usmjerava prema skrbniku nego prema ostalima. o Brže se umiruje i prestaje plakati u naručju skrbnika. o Još ne pokazuje nikakav strah ili prosvjed pri odvajanju od skrbnika.
FAZA JASNO IZRAŽENE PRIVRŽENOSTI (6 (8) mj.- 18 (24) mj.)	o Započinju znakovi jasno izražene privrženosti u obliku prosvjeda zbog odvajanja i straha od nepoznatih ljudi. Taj razvoj znakova privrženosti povezan je s djetetovim ostalim razvojnim postignućima: s uspostavljanjem pojma postojanosti predmeta (pamćenje skrbnikova lika), razvojem emocije straha i s usavršenim kretanjem puzanja, koje mu omogućuje slijeđenje skrbnika o Skrbnik može najbolje i najbrže utješiti i umiriti dijete uznemireno zbog odvajanja i to već samom svojom nazočnošću i dodirom o Dijete pokazuje sigurnost i hrabrost pri istraživanju okoline u blizini skrbnika
FAZA RECIPROČNOG ODNOSA (18 mj.-2 (3) godine)	o U spoznajnom razvoju započinje primjena predodžba i govora (unutarnjih reprezentacija) te dijete postupno počinje razumijevati privremenost odvajanja, osobito ako mu skrbnik kratko i jasno rastumači razlog odvajanja i kako će dijete i

	s kim provoditi vrijeme odvojenosti. Prosvjed zbog odvajanja postupno se smanjuje i većina djece s navršene tri godine može podnijeti privremenu odvojenost od skrbnika.

Tabela 8. Prikaz socio-spoznajnog razvoja kod djece [11]

SOCIO- SPOZNAJNI RAZVOJ	
POJAM O SEBI	Pojam o sebi postiže se postupnim odvajanjem djeteta od okoline. Dijete tek s 2 navršene godine prepoznaje svoju fotografiju i označava sebe i fotografiju zamjenicom „ja“.
SAMOOPIS I SAMOVREDNOVANJE	Oko druge godine života djeca uče svoje osnovne osobine iz okoline kao na primjer da su oni djeca, tko je dječak, tko djevojčica. Kasnije, tijekom razvoja, unaprjeđenjem spoznajnog razvoja se unaprjeđuju i pojmovi tjelesne osobine, vlasništva i što vole, a što ne vole (samoopis). Već oko treće godine života u djetetu se javlja stid ili ponos kao reakcija na samoprocjenu nekog svog postupka. Postepeno, samopoštovanje postaje sve složenije. U šestoj godini (kraj vrtića) dijete svoje samopoštovanje oblikuje u dva područja: kroz socijalno prihvaćanje i kompetenciju. (samovrednovanje, samopoštovanje).
SVIJEST O DRUGIMA	Svijest o drugima se bolje prepoznaje kod djece koja imaju razvijen pojam o sebi. Djeca od 18 mjeseci koja se prepoznaju u zrcalu

[11] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

	pokazuju igru u kojoj oponašaju drugu djecu. Djeca od 20 mjeseci koja se prepoznaju u zrcalu će pokazivati znakove empatije i tješit će drugu djecu koja su u nevolji.
RAZVOJ DJETETOVA ZNANJA O UNUTARNJIM STANJIMA SVIJESTI	○ dijete 2,5 godine - govori o svojim unutarnjim procesima kao npr. „želim“, „mislim“, „bojim se“. ○ 3 godine - dijete sve bolje razumije unutarnje doživljaje kao npr. emocije povezane sa željom i emocije povezane s mišljenjem. ○ 4-5 godina - dijete je svjesno da odrasli mogu podmetnuti lažne tragove kako bi došlo do djetetovog krivog uvjerenja. ○ 6-7 godina - dijete prepoznaje da se njegovo unutarnje stanje razlikuje od unutarnjeg stanja drugog čovjeka.

Tabela 9. Prikaz samoregulacije kod djece [12]

RAZVOJ SAMOREGULACIJE
Samoregulacija se pojavljuje u trećoj godini djetetova života kada dijete ne želi poslušati naredbu roditelja. Ona djetetu omogućuje da se strpi, da nauči naizmjeničnost (sada ja, sada ti), da prepusti prednost drugima, da svlada strah te da nastavi raditi i ono što mu je teško i dosadno.
Oblici postupnog razvoja samokontrole: ○ Razvoj unutarnjeg govora ○ Odupiranje iskušenju ○ Odgoda zadovoljenja

[12] Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.)

Tabela 10. Prikaz razvoja društvenosti djece ovisno o dobi [13]

RAZVOJ DRUŠTVENOSTI	
3-4 mj.	Djeca se dodiruju i gledaju.
6 mj.	Međusobno upućivanje smješka i gukanje.
2 god.	Najčešće neuspješni pokušaji igre s drugom djecom.
3. - 4. god.	Najzastupljenija samostalna igra.
5. - 6. god.	Najzastupljenija suradnička igra.

3. NEGATIVAN UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

U knjizi „Naše dijete, videoigre, Internet i televizija : (što učiniti ako ga hipnotiziraju?)“ Laniado i Nessia tumače što djeca razumiju od onog što vide na televiziji u odnosu na dob.

- Od 2. do 3. godine: upitamo li dijete mlađe od 3 godine što će se dogoditi preokrenemo li televizor u trenutku kada se, na primjer, na ekranu pojavi slika posude s kukuruznim pahuljicama, u najvećem broju slučajeva odgovorit će da će se pahuljice rasuti po podu.
  Djeca ovog uzrasta uopće ne razlikuju stvarnost od televizijskih ili filmskih slika.
- 3. godina: djeca uspijevaju razumjeti da likovi u crtanim filmovima nisu stvarni. Točnije rečeno, djeca ove dobi vjeruju da televizijski likovi žive u televizoru ili dolaze preko zida.
- 4. godina: djeca počinju razlikovati crtane i stvarne likove, ali poteškoća da razluče ono što pripada televizijskom svijetu još će dugo trajati.
- 5 godina: djeca nisu sposobna pratiti neku radnju u cijelosti niti mogu prepoznati isti lik u različitim scenama istog filma. (Laniado, N., Pietra, G. prevela s talijanskog Modrić Tićak N.(2005.) *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija : (što učiniti ako ga hipnotiziraju?)* , Rijeka : Studio TiM)

[13] (Starc, Obradović, Pleša, Profaca, Letica (2004.))

Televizija ima snažan utjecaj na djetetov mentalni i emocionalni razvoj, a uveliko utječe i na razvoj pažnje u djece. Sigman navodi: „ Ako ste nečemu spremni posvetiti svoju pozornost, televizija je jedinstven, savršen medij koji će vas zbog toga i nagraditi.“ (Sigman A., prijevod Hlup K., (2010.), Daljinski upravljani : kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti, Buševec: Ostvarenje)

Stvarni život i iskustva male djece se odvijaju određenim ritmom, dok je televizijski život ubrzan. Zanimljivim ga čine stalna izmjena prizora, slika i događaja te stimulativni zvukovi visoke kakvoće. Razni znanstvenici govore kako djeca stara tek 6 do 8 tjedana prate televiziju ležeći na leđima i izvijajući vrat do čak 180 stupnjeva. Smatraju da se na taj način stvaraju oni koji *puštaju korijenje u kauč*, oni pretili kojima ležanje na kauču pred TV-om postaje životni stil. (Sigman A., prijevod Hlup K., (2010.), Daljinski upravljani: kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti, Buševec: Ostvarenje)

Jedan je članak prije otprilike 30 godina upozorio čitatelje kako su učitelji i odgojitelji koji svakodnevno rade s djecom počeli primjećivati zabrinjavajuće promjene kod djece. Uglavnom se radilo o sve manjoj sposobnosti da djeca slušaju, posvete pozornost gradivu ili samostalno rješavaju zadatak. (Sigman A., prijevod Hlup K., (2010.), Daljinski upravljani: kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti, Buševec: Ostvarenje). Također, smatra se da televizijska vizualna i zvučna produkcija nanosi štete dječjem mozgu koja koči njegov ubrzani razvoj, no isto će se tako, svako dijete, kao i odrastao čovjek, vrlo lako i brzo odreći svojih obaveza kako bi se opustio gledajući TV. (Sigman A., prijevod Hlup K., (2010.), Daljinski upravljani: kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti, Buševec: Ostvarenje)

Medicinski magazin „The Lancet“ nedugo je objavio vezu između gledanja televizije u djetinjstvu i mladenačkoj dobi te zdravlja odraslih provođenu i promatranu tijekom 26 godina na tisuću djece rođene između 1971. i 1973. godine. Pokazalo se da su mladi koji su u dobi od 5 do 15 godina gledali televiziju više od 2 sata dnevno imali ugroženije zdravlje s 26 godina.

„S gledanjem televizije u dječjoj dobi povezali su: [14]

[14] Veza je postojala i kad se u obzir uzelo socijalno podrijetlo, indeks mase (BMI) u dobi od 5 godina, roditlejski BMI, pušenje kod roditelja te koliko su djeca bila aktivna do svoje petnaeste godine o Sigman A., prijevod

- 15% slučajeva povišenog kolesterola u krvi
- 17% slučajeva pretilosti
- 17% pušača
- 15% onih s lošim kardiovaskularnim sustavom“

Ustanovljeno je da su ovo potvrđeni faktori rizika za razvoj kardiovaskularnih bolesti i smrti kasnije u životu te da bi ograničavanje gledanja televizije trebalo postati zdravstveni prioritet.

Hlup K., (2010.), Daljinski upravljani : kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti, Buševec : Ostvarenje)

4. POZITIVAN UTJECAJ TELEVIZIJSKIH PROGRAMA NA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Brojna istraživanja pokazuju da dijete oponaša većinu radnji odraslih osoba, stoga je vrlo bitno dobro pratiti što dijete gleda na televiziji u slobodno vrijeme kako ne bi preuzelo loše ponašanje i loše navike. Televizijski program današnjice prepun je raznolikosti koje mogu pozitivno utjecati na dječji razvoj. Te raznolikosti uvelike mogu utjecati na poboljšanje svih vrsta razvojnih zadaća djeteta.

Autori Apel i Masterson (2004.) naglašavaju da su dječji umovi zaokupljeni likovima i radnjama u emisijama i serijama koje gledaju na televizoru. Shodno tome, djeca će rado raspravljati o tome što su na televiziji vidjela pa tako televiziju možemo okarakterizirati kao pokretnu slikovnicu. Ipak, veoma je važno imati na umu to da kako je djeci potrebna roditeljska pomoć prilikom čitanja knjiga, tako im je pomoć potrebna i pri upotrebi televizora.

Televizija ima pozitivnog učinka i na razvoj dječje maštovitosti, koja se održava i u dječjoj igri, kroz oponašanje likova iz crtanih filmova i emisija. Istraživanja koja su proučavali Apel i Masterson, pokazala su kako gledanje televizije može povećati zabavu u igri s vršnjacima, tako što djeca preuzmu uloge likova s televizije. Djeca također mogu širiti znanja na istim informacijama i znanjima koja do tada imaju, sa svojim vršnjacima, birajući tematiku igre na osnovi neke emisije ili crtanog filma (Apel i Mastreson, 2004.). Na mnogim se programima za djecu (u današnjici najčešće „RTL Kockica“) prikazuju crtani filmovi i emisije kao npr. „Sportske igre mladih“ koja prikazuje različite vrste sportova. Prikazivanjem sportske raznovrsnosti, djecu se može zaintrigirati tako da od malih nogu odabiru sport kojim bi se bavili ili tako da ih potakne na neka jednostavnija motorička kretanja koja također u konačnici utječu na cjelokupni razvoj krupne motorike.

Još jedna emisija koja potiče djecu na stvaralaštvo i na kraju na razvoj fine motorike je „Crtež dana“. U toj se emisiji prikazuju crteži koje su nacrtala djeca i poslala poštom na adresu RTL Kockice. Voditelji potiču djecu na likovno stvaralaštvo na najjednostavniji i najdirektniji mogući način. To su najčešće izjave poput „Očekujemo i tvoj rad!“, „Pošalji nam i ti svoj crtež!“, „Nacrtaj nam svoj najdraži lik iz crtića!“ i mnoge druge.

Uz razne zabavne i interaktivne sadržaje, na „RTL Kockici“ pa i na mnogim drugim dječjim kanalima i emisijama („Juhuhu“, „TV vrtić“) se uz nezaobilazne crtane filmove nalaze i razni edukativni sadržaji. Konkretno, na „RTL Kockici“, kao jednom od najgledanijih programa se nalaze edukativne emisije kao što su „Šetnja muzejima“, „Idemo u

ZOO“ i „Baka priča najljepše priče“. „Šetnja muzejima“ je edukativno zabavna emisija gdje djeca mogu saznati mnoge zanimljivosti o povijesti, „Idemo u ZOO“ također je edukativna emisija u kojoj djeca mogu čuti razne zanimljivosti o životinjama, a „Baka priča najljepše priče“ je emisija uz koju djeca mogu vježbati svoju koncentraciju, razvijati kreativno mišljenje i širiti vokabular slušajući priče.

Stručnjaci za razvoj dječjeg jezika i govora, proučavali su popularne dječje emisije, kao što su Ulica Sezam, Muppet show i Teletubbies. Govorno – jezični model koji se upotrebljava u tim emisijama poznat je kao govor usmjeren na dijete. Epizode tih emisija nude riječi poznate djeci, glumci govore sporo i lagano (Apel i Masterson, 2004.). „Noam Chomsky smatra da je djetetu urođena sposobnost usvajanja strukture materinskoga jezika (ako je izloženo tome jeziku), iako u ranom razvojnom razdoblju djetetove kognitivne sposobnosti nisu još potpuno razvijene. Urođeni mehanizam za usvajanje jezika zapravo je "univerzalna gramatika" koja djetetu omogućuje razumijevanje i usvajanje jezika. „ (o Šego, J. (2009.) Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece., stručni rad, https://hrcak.srce.hr/165964)

Gledanjem raznih televizijskih programa, naravno uz kvalitetan odabir, dijete može poboljšati svoj govorni razvoj slušajući ispravne izgovore riječi te slušajući riječi s kojima se dosad nije još susrelo. Upravo su to emisije poput „Baka priča najljepše priče“, „Šetnja muzejima“ i „Idemo u ZOO“, emisije spomenute ranije, koje uz utjecaj na spoznajni razvoj širokim vokabularom koji se ne koristi svaki dan, također mogu pozitivno utjecati i na govorni razvoj.

Apel i Masterson (2004.) naglašavaju kako je provedeno istraživanje o tome kako televizija utječe na djecu i njihov stav prema djeci, pripadnicima drugih kultura i njihovom jeziku. Djeca koja su gledala multikulturalne serije, kako Apel i Masterson (2004.) navode, za igru su prihvaćali i birali partnere neovisno o njihovoj kulturi, dok djeca koja takve serije nisu gledala, za igru većinom prihvaćaju samo djecu vlastite kulture.

Mnogi crtani filmovi današnjice počeli su prikazivati realnije slike današnjeg društva kao što su različita boja kože, religija,visina, debljina, obaveze, financijske (ne) mogućnosti i mnoge druge.

ZAKLJUČAK

Digitalni mediji okupirali su pažnju današnjice. Starije generacije i djeca sve više provode vrijeme igrajući igre, koristeći računalo ili gledajući televizor. Unatoč velikoj i raznovrsnoj ponudi medijskih sadržaja i medija pojedinačno, najdraži oblik djeci je televizija pred kojom provode i do 2 sata dnevno.

Unatoč raznim nabrojanim negativnim i pozitivnim utjecajima na djecu, smatram da televizija kao medij ima više nego dobar utjecaj na djecu rane i predškolske dobi, ali samo ukoliko je dijetetu vremenski ograničeno gledanje i ako je sadržaj koji gledaju kontroliran od strane roditelja.

Mislim da se vremenskim ograničenjem vrlo dobro može kontrolirati što dijete gleda kako bi se ujedno kontrolirali programi koji (ne)potiču kognitivni razvoj, te se tako dijete neće dovesti do stanja pretilosti ili problema s probavom i imat će više slobodnog vremena koje će moći iskoristiti na najvažniju dječju edukativnu aktivnost - igru.

Prema Apel i Masterson (2004), djeci ne možemo potpuno zabraniti upotrebu digitalnih uređaja, već moramo, kao sadašnji i budući roditelji i odgojitelji, utjecati na pravilno korištenje digitalnih uređaja.

Neki od načina su da s djecom razgovaramo o njihovim najdražim sadržajima na digitalnim uređajima, koje ne bi trebalo kritizirati, već bi im trebalo ponuditi kvalitetnije sadržaje. Važno je da djeci pokažemo samo one sadržaje koji su prihvatljivi i djetetu razumljivi, kao što su programi koji ne sadrže nasilje, programi koji ne sadrže moralno upitne poruke i poruke kao što je poruka da se samo borbom može doći do cilja.

6.Prilozi

Tabela 1. Razlike masovnih medija..... 10
Tabela 2.Prikaz faza motoričkog razvoja djece ovisno o dobi 12
Tabela 3.Prikaz faza spoznajnog razvoja djece ovisno o dobi 13
Tabela 4.Prikaz faza govornog razvoja djece ovisno o dobi 16
Tabela 5. Prikaz vrsta temperamenata kod djece 17
Tabela 6. Prikaz načina događanja emocionalne socijalizacije 18
Tabela 7. Prikaz faza privrženosti kod djece 18
Tabela 8. Prikaz socio-spoznajnog razvoja kod djece 20
Tabela 9. Prikaz samoregulacije kod djece 21
Tabela 10. Prikaz razvoja društvenosti djece ovisno o dobi 22

LITERATURA

- Apel, K., Masterson, J. J. (2004.*). Jezik i govor - od rođenja do 6. godine.* Lekenik: Ostvarenje.

- Banda, G, Ilej M., Tomljenović R.,(2018.) *Djeca i mediji : knjižica za roditelje i skrbnike djece*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije: UNICEF-ov ured za Republiku Hrvatsku

- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001.). *Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece.* Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

- Jurčević Lozančić, A. (2016), *Socijalne kompetencije u ranome djetinjstvu*. Zagreb: Učiteljski fakultet

- Keršer A., Rus-Mol Š. (2014.), *Novinarstvo*. Beograd, Clio

- Laniado, N., Pietra, G. prevela s talijanskog Modrić Tićak N.(2005.) *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija: (što učiniti ako ga hipnotiziraju?)*. Rijeka: Studio TiM

- Malović, S., (2007.) *Mediji i društvo*. Opatija: ICEJ; Zagreb: Sveučilišna knjižara

- Matković, D, (1995.) *Televizija: igračka našeg stoljeća*. Zagreb: AGM

- Mendeš B., Vidović Schreiber T.,(2017), *Dijete, knjiga i novi mediji: zbornik radova znanstveno-stričnog skupa s međunarodnom suradnjom*, Split, 22. i 23. rujna 2016. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet; Zagreb: Savez društava Naša djeca Hrvatske

- Mikić, K. (2002.) *Mediji u vrtiću*. u Dijete, vrtić, obitelj. br.27. preuzeto 25.kolovoza 2020.
  https://hrcak.srce.hr/181848,

- Mikić, K. (2002.) *Mediji i dječja svakidašnjica*. Zagreb: Zapis.

- Milićević, B. (2011.). *Utjecaj medija na djecu. Medijski dijalozi: časopis za istraživanje medija* i društva, 4(9), 467 - 477., 38, preuzeto 30. kolovoza 2020. http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=213

- Miliša, Tolić, Vertovšek, (2009.) *Mediji i mladi : prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji*. Zagreb: Sveučilišna knjižara

- Robotić, P. (2015.), *Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. JAHS,* < https://hrcak.srce.hr/162912>

- Sigman A., prijevod Hlup K., (2010.), *Daljinski upravljani: kako televizija šteti našim životima - i što po tom pitanju možemo učiniti*. Buševec: Ostvarenje

- Starc B., Čudina Obradović M., Pleša A., Profaca B., Letica M.(2004.), *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi: Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*. Zagreb: Golden Marketing

- Šego, J. (2009.) *Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece*. stručni rad, preuzeto 8.8.2020.https://hrcak.srce.hr/165964

- „*Medij*". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39755>.

- „*Masovni mediji*". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=39312>

- „*Televizija*". Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 4. 8. 2020. < https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=60748>

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Ja, Dora Trošelj, rođena 24.6.1998., izjavljujem da je moj završni rad

„Utjecaj televizijskih programa na djecu rane i predškolske dobi“

izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

_____

DORA TROŠELJ